



ธรรมะของพระราชา

“เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

เป็นพระปฐมบรมราชโองการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ตรัสไว้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๓ และท่านทรงปฏิบัติเช่นนี้ตลอดการครองราชย์ ไม่เว้นแม้แต่ทรงพระประชวร พระบรมราชโองการนี้มีความหมายที่ลึกซึ้งยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไม่ได้ถือศัตราวุธไปรบหรือรุกรานประเทศของใคร แต่ทรงใช้ “ธรรมะ” เพื่อการพัฒนาประเทศไทยให้มั่นคงและยั่งยืน ด้วยพระราชประสงค์เดียวคือเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เคยให้สัมภาษณ์กับสถานีโทรทัศน์ BBC ของอังกฤษไว้ว่า “การที่จะอธิบายว่า พระมหากษัตริย์คืออะไรนั้น ดูเป็นปัญหาที่ยากพอสมควร โดยเฉพาะในกรณีของข้าพเจ้า ซึ่งถูกเรียกโดยคนทั่วไปว่า พระมหากษัตริย์ แต่โดยหน้าที่ที่แท้จริงแล้ว ดูจะห่างไกลจากหน้าที่ที่พระมหากษัตริย์ที่เคยรู้จักหรือเข้าใจกันมาแต่ก่อน ..หน้าที่ของข้าพเจ้าในปัจจุบันนั้นก็คือ ทำอะไรก็ตามที่เป็นประโยชน์ ถ้าถามว่า ข้าพเจ้ามีแผนการอะไรบ้างในอนาคต คำตอบก็คือไม่มี เราไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า แต่ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ตาม เราก็จะเลือกทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้วสำหรับเรา”

เท่านี้ก็คงพอทราบกันแล้วว่า ทำไมท่านจึงทรงงานหนักเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม ..

ธรรมะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มีมากมายจนนับไม่ถ้วน แต่สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้คือ ทรงปฏิบัติตามหลักธรรมทุกข้อด้วยพระองค์เองและถ่ายทอดให้พวกเราได้นำไปปฏิบัติตาม ธรรมะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไม่มีกาลเวลา ไม่มีล้าสมัย สามารถนำไปใช้ได้ทุกยุคทุกสมัย ..จะขอยกธรรมะบางข้อมากล่าวถึง ณ ที่นี้

ความเมตตา

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ มีเหตุการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย ตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ก็มีปัญหาเรื่องผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เคยให้สัมภาษณ์นักข่าวต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องคอมมิวนิสต์สรุปเป็นใจความได้ว่า .. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไม่ได้คิดว่าคอมมิวนิสต์เป็นศัตรูที่จะต้องเอาชนะ แต่ท่านทรงต่อสู้กับความหิวโหยของพสกนิกรมากกว่า หากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทำสำเร็จ ประชาชนรวมทั้งคอมมิวนิสต์ (ที่นักข่าวเรียก) ก็จะมีความสุขด้วย คือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงพระเมตตากับประชาชนชาวไทยทุกคนโดยไม่แบ่งแยกจริง ๆ หรือแม้แต่เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ที่มีการปะทะกันระหว่างทหารและนักศึกษา หรือแม้แต่ช่วงพฤษภาทมิฬ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงช่วยเหลือและคลี่คลายเหตุการณ์จนสามารถดับไฟร้อนที่ลุกลามประเทศไปได้ทุกครั้งด้วยพระเมตตา ไม่ได้เห็นฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นศัตรู เพราะทุกคนคือประชาชนของพระองค์ทั้งหมดสิ่งที่ทรงทำคือ ทรงสอนให้พสกนิกรของพระองค์ตั้งสติและหยุดทะเลาะกัน โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไม่ได้ตัดสินว่าใครผิดหรือใครถูก แม้พวกคอมมิวนิสต์เอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ก็ทรงเห็นว่าเป็นประชาชนคนไทยเหมือนกัน สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เห็นว่าเป็นศัตรู คือ ปัญหาต่าง ๆ และความยากจนของประชาชน ซึ่งพระองค์พยายามแก้ไขและเอาชนะได้ในที่สุดและด้วยพระเมตตาต่อพสกนิกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ยังมอบพระราชดำริสที่เกี่ยวกับความเมตตาให้เรานำไปปฏิบัติอีกด้วย

“.. ถ้าเราแผ่เมตตาให้คนอื่นหรือมีปรารถนาดีต่อผู้อื่น เข้าใจว่าคนนั้นหรือบุคคลอื่นจะรู้สึก ต้องรู้สึกว่ามีปรารถนาดีต่อผู้อื่น ต่อบุคคลนั้นขึ้นในใจของเราก็คือรู้สึกว่ามีคนอื่นมาปรารถนาดีต่อเรา ฉะนั้น เป็นการยืนยันว่าการปรารถนาดีต่อผู้อื่นทำให้ผู้อื่นปรารถนาดีต่อเราและปรารถนาดีต่อเรา อันนี้เองที่เป็นความสุข..”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่ผู้นำลูกเสือชาวบ้าน กรุงเทพมหานคร ณ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๑



ความเพียร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงมีโครงการเนื่องจากพระราชดำริกว่า ๔,๐๐๐ โครงการ หากไม่มีความเพียรแล้ว โครงการต่าง ๆ จะสำเร็จไม่ได้เลย งานทุกอย่างย่อมมีปัญหาและอุปสรรคเป็นของธรรมดา การที่จะทำงานให้สำเร็จได้นั้น ต้องอาศัยความเพียร และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เข้ามา ..ยกตัวอย่างโครงการสถานีเกษตรหลวงอ่างขาง ซึ่งมีต้นกำเนิดจากชาวเขาที่ปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอยทำให้ภูเขากลายเป็นภูเขาหัวโล้น ไม่มีป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติรวมถึงแหล่งน้ำถูกทำลาย จึงมีพระราชดำริที่จะแปลงทุ่งฝิ่นให้เป็นทุ่งเกษตร กล่าวคือหางานใหม่ให้ชาวเขา ซึ่งเป็นงานที่สุจริต ให้เขาสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้โดยไม่ทำลายธรรมชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงริเริ่มโครงการขึ้นมา ได้ทดลองปลูกพืชเมืองหนาวชนิดต่าง ๆ เอง พอสำเร็จก็นำไปสอนชาวเขาให้ปฏิบัติตาม เมื่อชาวเขาหยุดปลูกฝิ่น หันมาปลูกไม้ผล ฝัก ไม้ดอกเมืองหนาว ในที่สุดภูเขาหัวโล้นก็เริ่มกลายเป็นภูเขาเขียวชะอุ่มที่สวยงาม ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เช่นทุกวันนี้ หากไม่อาศัยความเพียรก็ยากที่งานจะสำเร็จได้

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ยังทรงถ่ายทอดคำสอนที่ว่าด้วยความเพียรออกมาเป็นบทประพันธ์เรื่อง “พระมหาชนก” โดยทรงดัดแปลงจากนิทานชาดกให้เข้ากับยุคสมัยและให้เข้าใจง่าย เพื่อให้เข้าถึงประชาชนทุกหมู่เหล่าอีกด้วย

“การสร้างสรรคตนเอง การสร้างบ้านเมืองก็ตาม มิใช่ว่าสร้างในวันเดียว ต้องใช้เวลา ต้องใช้ความเพียร ต้องใช้ความอดทน เสียสละ แต่สำคัญที่สุดคือความอดทนคือไม่ย่อท้อ ไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดีงามนั้นทำมันน่าเบื่อ บางทีเหมือนว่าไม่ได้ผล ไม่ดัง คือดูมันครีทำดีนี้ แต่ขอรับรองว่าการทำให้ดีไม่ครีต้องมีความอดทน เวลาข้างหน้าจะเห็นผลแน่นอนในความอดทนของตนเอง”

พระบรมราโชวาท พระราชทานแก่นักเรียน นักศึกษา ครูและอาจารย์ในโอกาสเข้าเฝ้าฯ วันที่ ๒๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

การปิดทองหลังพระ

พระราชกรณียกิจมากมายที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงทำ ไม่ว่าจะเป็นโครงการต่าง ๆ ทรงแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ปัญหาแห้งแล้ง หรือแม้แต่ทรงเยี่ยมเยียนราษฎรในถิ่นทุรกันดาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ไม่เคยประกาศสิ่งที่ทรงทำเลย มีมากมายหลายสถานที่ที่ทรงไปเยี่ยมเยียนราษฎรที่ไม่ได้ออกข่าวในพระราชสำนัก เพราะทรงไปเยี่ยมช่วงดึกบ้าง ถิ่นทุรกันดารรถเข้ายาก ต้องเดินเท้าเป็นระยะทางไกล มีภัยอันตรายรอบด้าน ก็เสด็จพระราชดำเนิน โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก และภัยอันตรายรอบตัวเลย พอกลับมาที่วังแล้วก็ทรงงานต่อถึงดึกดื่น เพื่อประโยชน์ของประชาราษฎร์โดยแท้จริง ..

คำว่า “ปิดทองหลังพระ” นั้นเป็นสำนวนไทยโบราณหมายความว่า การทำความดีโดยไม่มุ่งหวังให้ใครรู้ ไม่ได้บำเพ็ญประกาศ ซึ่งคนอื่นก็จะไม่เห็น เปรียบเสมือนปิดทองอยู่หลังองค์พระพุทธรูป ดังนั้น สิ่งที่เราควรทำคือให้ทำหน้าที่ของเราให้เต็มที่ และถือว่ารางวัลที่ได้กลับมาคือความสำเร็จของงานนั้น ๆ เพราะถ้าทำความดีแล้วคาดหวังว่าจะได้อะไรตอบแทน ถ้าไม่ได้รับก็จะผิดหวัง พอผิดหวังก็มีความทุกข์ตามมา ว่าทำไมทำความดีแต่ไม่มีใครเห็น น้อยเนื้อต่ำใจ แต่ถ้าเราปิดทองหลังพระ คือทำความดี แต่ไม่คาดหวังว่าต้องมีใครรับรู้ เราก็จะไม่ทุกข์ อย่างน้อยตัวเราเองก็รู้ว่าเราได้ทำความดี แค่นี้ก็สุขใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงเล็งเห็นถึงประโยชน์ของ “การปิดทองหลังพระ” จึงพระราชทานพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ไว้ดังนี้



“..การทำงานด้วยน้ำใจรักต้องหวังผลงานนั้นเป็นสำคัญ แม้จะไม่มีใครรู้ ใครเห็น ก็ไม่น่าวิตก เพราะผลสำเร็จนั้นจะเป็นประจักษ์พยานที่มั่นคง ที่พูดเช่นนี้เหมือนกับสอนให้ปิดทองหลังพระ การปิดทองหลังพระนั้น เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ต้องปิดว่าที่จริงแล้วคนโดยมากไม่ค่อยชอบปิดทองหลังพระกันนัก เพราะนึกว่าไม่มีใครเห็น แต่ถ้าทุกคนพากันปิดทองแต่ข้างหน้าไม่มีใครปิดทองหลังพระเลย พระจะเป็นพระที่งามบริบูรณ์ไม่ได้”

เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ข้าราชการพลเรือน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ไว้ดังนี้ “ในการปฏิบัติงานนั้นขอให้ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่ อย่างนึกถึงบำเหน็จรางวัลหรือผลประโยชน์ให้มาก ขอให้ถือว่าการทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เป็นทั้งรางวัลและประโยชน์อย่างประเสริฐ จะทำให้บ้านเมืองไทยของเราอยู่เย็นเป็นสุขและมั่นคง”

ความพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ พระราชทานหลักปรัชญาเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ให้แก่ประชาชนชาวไทยมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ก่อนวิกฤติทางเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ จะเกิดขึ้นซะอีก ..จะเห็นว่าหลักปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ใช้ได้ทุกยุคทุกสมัยจริง ๆ ทรงรับสั่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า การพัฒนาบ้านเมืองก็เหมือนกับการสร้างบ้าน หากเราจะสร้างบ้านสองชั้น เสาเข็มที่วางเป็นรากฐานบ้านก็ต้องรับน้ำหนักได้สองชั้น ไม่สามารถรับได้มากกว่านั้น ดังนั้น หากเราจะพัฒนาบ้านเมืองก็ต้องคำนึงถึงรากฐานของประเทศด้วยเช่นเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงเล็งเห็นแล้วว่า ประเทศเรามีฐานในภาคการเกษตรเป็นหลัก และยังมีประชาชนในพื้นที่ชนบทที่ยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก ถึงแม้ประชาชนในประเทศบางคนมีเงินมาก แต่บางคนก็ไม่มีเลย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จึงทรงอยากให้สร้างพื้นฐานความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน เมื่อพื้นฐานมั่นคงแล้ว จึงค่อยสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นต่อไป ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่ว่า

“..การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นอันพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด..” ซึ่งหัวใจหลักของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นคือการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยท่านให้หลักปฏิบัติอยู่ ๓ ประการ โดยวางบนอีกหนึ่งรากฐานที่สำคัญ ดังนี้

๑. ความพอประมาณ คือ ความพอดี ไม่มากเกินไปและไม่น้อยไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น หากวางแผนจะทำงานสักอย่าง ให้พิจารณาศักยภาพตนเองก่อนว่ามีโอกาสพอที่จะทำได้หรือไม่ ไม่ใช่ไปกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาลงทุนบางอย่างที่มากเกินไป และพิจารณาตามศักยภาพแล้วไม่สามารถใช้หนี้ได้แน่ ๆ

๒. ความมีเหตุผล ก่อนที่จะตัดสินใจ จะต้องใช้เหตุผลและผล พิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลดีและผลเสียที่อาจเกิดจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ ไม่จำเป็นต้องตามกระแสของโลกหรือสังคม



๓. ภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอเพื่อรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะอนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงตลอดเวลา ดังนั้น เราต้องสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ได้ เช่น ราคาน้ำมันที่ขึ้นสูงมาก หากนำไปโอดีเซลมาใช้ทดแทน ก็จะช่วยลดความเสี่ยงเรื่องราคาน้ำมันที่ผันแปรได้ เป็นต้น ซึ่งหลักการทั้งสาม ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและคุณธรรม ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทนและความเพียร ใช้สติและใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิต

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไม่ได้ใช้เฉพาะเกษตรกรหรือคนยากจนเท่านั้น แต่ใช้ได้ในทุกองค์กร ทุกอาชีพ ถึงแม้จะมีเงินมากก็ควรใช้หลักการของความพอเพียงด้วยเช่นเดียวกัน

“..คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง..” พระราชดำรัสเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑



ความซื่อสัตย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีมนุษยธรรมคู่กับคุณธรรมทั้งดงาม จึงสามารถปกครองและพัฒนามาเมืองให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ได้ดังเช่นทุกวันนี้ และความซื่อสัตย์ก็เป็นหนึ่งในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสอยู่หลายครั้ง

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา เคยเล่าไว้ในหนังสือหลักธรรม ทำตามรอยพระยุคลบาท ว่า “ท่านรู้หรือไม่ว่าคนถวายเงินโดยเสด็จพระราชกุศล ซึ่งส่วนมากเราก็พูดกันทั่ว ๆ ไป ท่านเชื่อหรือไม่ว่ากองนี้ใครแต่ไม่ได้จะรับทำบุญอย่างเดียว เพราะเจ้าของเงินเขาจะบู่ไว้ โดยเสด็จพระราชกุศล คนถวายนั่นถวายโดยเสด็จพระราชกุศล และมักจะคิดว่าจะทรงทำอะไรก็ทำเถอะ กองไหนตามพระราชอัธยาศัย กองนี้ถึงไปใช้อะไรก็ได้ แต่พระองค์ก็ไม่เคยใช้ส่วนพระองค์เลย กำชับเรากำชับนักหนาเรื่องความถูกต้องในการดำเนินการ ต้องทุกกระเปาะนี้ว ทุกกระบวนกรต้องยึดความถูกต้องไว้”



อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่ถูกบันทึกไว้ ตอนที่ทรงเรือใบเขียนโดย พล.ต.อ.วิสิษฐ เดชกุญชร ว่า “ครั้งหนึ่งเสด็จฯ ออกจากฝั่งไปได้ไม่นาน ก็ทรงเล่นเรือใบเข้าฝั่ง ตรัสกับผู้ที่ยกมาเฝ้าฯ อยู่ด้วยความฉงนว่า เสด็จฯ กลับเข้าฝั่งเพราะเรือใบพระที่นั่งแล่นไปโดนทุ่นเข้า ซึ่งในกติกาการแข่งขันเรือใบถือว่าพาวล์ ทั้งที่ไม่มีใครเห็น ท่านทรงแสดงให้เห็นว่าความซื่อสัตย์สุจริตและการมีน้ำใจเป็นนักกีฬาเป็นอย่างไร เราควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ถึงแม้ว่าจะไม่มีใครเห็นก็ตาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงทราบว่าหลักธรรมนี้ควรปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ๆ จึงพระราชทานพระบรมราโชวาท เนื่องในวันเด็กแห่งชาติปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ไว้ดังนี้

“ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทุกอย่าง เด็ก ๆ จึงต้องฝึกฝนอบรมให้เกิดมีขึ้นในตนเอง เพื่อจักได้เติบโตขึ้นเป็นคนดีมีประโยชน์และมีชีวิตที่สะอาดที่เจริญมั่นคง”

ถึงแม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ เสด็จสวรรคตแล้ว แต่พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส และหลักปรัชญาของท่านยังคงอยู่ในฐานะประชาชนชาวไทย เราควรศึกษาคำสอนของท่านให้ลึกซึ้งและถ่องแท้ แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อสืบสานพระราชปณิธานต่อไป กว่าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จะทรงพัฒนาประเทศไทยให้อุดมสมบูรณ์และประชาชนอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขมาได้จนถึงทุกวันนี้ เราในฐานะประชาชนคนไทยควรทำหน้าที่ให้สมกับเป็นพสกนิกรของพระองค์ คือ รักแผ่นดิน ช่วยพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า มีคุณธรรมและจริยธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น และรู้จักสามัคคี ถึงแม้เราอาจไม่เคยได้รับใช้ใต้เบื้องพระยุคลบาทโดยตรง แต่การเป็นพสกนิกรที่ดีก็เป็นการได้ตอบแทนคุณแผ่นดินและเป็นการทำความดีถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ แล้ว

ดังพระราชดำรัส เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ในงานราชอุทยานสโมสรม ณ สวนศิวาลัย ที่ว่า

“..แต่ทุกคนต้องปฏิบัติงานของตนด้วยความเข้มแข็งที่สุด โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น แล้วพยายามร่วมมือกัน ถ้าเห็นอะไรสิ่งใดที่ไม่ดีไม่งามให้ช่วยกันปราบปรามหรือช่วยกันแก้ไขด้วยความตั้งใจจริง มิใช่ว่าแต่ละคนก็มีชีวิตของตัวเอง แล้วก็ไม่ทุกข์ถึงความไม่สบายหรือความไม่ดีความทุกข์ของผู้อื่น..”

พอเข้าใจดังนี้แล้ว ถึงเวลาแล้วค่ะที่พวกเราต้องร่วมมือกันดูแลบ้านหลังนี้ให้ดี รู้รักและสามัคคี ช่วยกันพัฒนามาหลังนี้ให้น่าอยู่ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ ทรงพัฒนาไว้ มาช่วยกันสืบสานพระราชปณิธาน ตามแนวพระราชดำริกันเถอะค่ะ



พระ สถิตในดวงใจ
ในหลวงที่สดหวงแหน
สองพระบาทเสด็จไปทั่วแดน
ซ่านซึ้งในพระเมตตา
ห้วยละหานลำธารแนวป่า
พระมหากรุณานิรันดร์
พระองค์ทรงเป็นมิ่งขวัญ
อุ่นไตร่มพระบารมี
เสด็จสู่สวรรคาลัยนฤนดี
ทรงสถิต ณ ทิพย์พิมาน เทอญ

ออกตกเหนือไต้
พลกนิกรแสน-
ทรงงานตลอดมา
ปกเกล้าเกศกัน
ปวงข้าบาทน้อมพลี

ปวงข้าพระพุทธเจ้าคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
ข้าพระพุทธเจ้าแพทย์หญิงจริยา ไวศยารัตน์ ประพันธ์